

تأمین مالی پایدار بودجه دولت

ایجاد ارتباط میان تراکنش‌های بانکی و فعالیت‌های اقتصادی (اقتصادی) آغاز شد. این اقدامات موجب شد تا تعداد مؤدیان مالیاتی بیش از دو برابر افزایش یابد. همچنین تلاش دولت جهت کاهش فرار مالیاتی از طریق تفکیک حساب‌های تجاری از حساب‌های غیرتجاری و حرکت به سمت داده محوری و الکترونیکی کردن فرایندهای شناسایی و وصول مالیات، منجر به افزایش سهم تأمین مالی دولت از محل درآمدهای مالیاتی گردید.

بخالص داخلی، نسبت درآمدهای مالیاتی به منابع بودجه عمومی و نسبت درآمدهای مالیاتی به هزینه‌های جاری است، که در نمودارهای ذیل ارائه شده است. بهبود سهم درآمدهای مالیاتی در کل منابع بودجه، از سال ۱۴۰۰ و با ارتقای شفافیت مالیاتی از طریق اجرای کامل قانون پایانه‌های فروشگاهی و سامانه مؤدیان (صدور صورت حساب الکترونیکی، اتصال پرونده‌های مالیاتی به پایانه‌های فروشگاهی،

نیز بهبود صادرات نفت و اصلاح نرخ ارز مبنای تسعیر درآمدهای ارزی حاصل از نفت، موجب شد اتکای تأمین مالی دولت به منابع پایدار به نحو محسوسه ارتقا یابد. دولت سیزدهم در حوزه نظام مالیاتی، یکی از درخشان‌ترین عملکردها را داشته است. میزان تأمین مالی دولت از محل درآمدهای پایدار مالیاتی را می‌توان با استناد به تعدادی از شاخص‌ها ارزیابی نمود. از جمله این شاخص‌ها، نسبت درآمدهای مالیاتی به تولید

طی سال‌های اخیر درآمدهای عمومی (مشمول بر انواع مالیات، درآمدهای گمرکی، سود سهام و...) به عنوان درآمدهای پایدار دولت، نسبت به انواع دیگر منابع تأمین مالی دولت یعنی واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی از سهم بیشتری برخوردار گردیده است. به طور خاص، کاهش محسوس وابستگی بودجه عمومی به انتشار اوراق (استقراض) در کنار افزایش درآمدهای مالیاتی از طریق افزایش شفافیت و کاهش فرارهای مالیاتی و

نرخ ارز

رسمی (اسکناس) در سال ۱۴۰۲ معادل ۴۱ هزار و ۸۸۶ تومان بود که نسبت به سال ۱۴۰۱ (۲۹۰۵۱) و سال ۱۴۰۰ (۲۵۱۷۰) به ترتیب ۴۴/۱ و ۶۶/۴ درصد افزایش یافت. یکی از مهم‌ترین شاخص‌های نشانگر بهبود بازار ارز و تسهیل تجارت، میزان تأمین ارز انجام شده است. مطابق نمودار زیر، تأمین ارز صورت گرفته برای واردات (اعم از ارز ترجیحی، نیما و اشخاص) که در سال ۱۳۹۹ کمتر از ۴۰ میلیارد

دلار بود، به حدود ۷۰ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۲ افزایش یافت. توضیح آنکه ارز ترجیحی طی سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۰ به نرخ ۴۲۰۰ تومانی و از اواخر سال ۱۴۰۱ به نرخ ۲۸۵۰۰ تومان تأمین شده است. در سال ۱۴۰۱ صرفاً حدود ۷۰ میلیارد دلار با نرخ ۴۲۰۰ تومانی از محل سهمیه سال ۱۴۰۰ فروش ارز انجام شده است و مابقی آن مربوط به تأمین ارز کالای اساسی به نرخ ارز ۲۸۵۰۰ تومانی در اواخر سال مزبور بوده است.

در مدت مشابه برای دولت دوازدهم ۴۶۸ درصد بوده است (از ۳ هزار و ۸۲۰ تومان در تاریخ ۱۲ مرداد ۱۳۹۶ تا ۲۳ هزار و ۱۰۰ تومان در تاریخ ۲۸ تیر ۱۳۹۹). میانگین نرخ فروش دلار در بازار رسمی (حواله) در سال ۱۴۰۲ معادل ۳۸ هزار و ۲۲۰ تومان بود که نسبت به سال ۱۴۰۱ (۲۶ هزار و ۸۲۷ تومان) و سال ۱۴۰۰ (۲۳ هزار و ۵۶ تومان) به ترتیب ۴۲/۴ و ۶۵/۷ درصد افزایش یافت. میانگین نرخ دلار

ارز از جمله ایجاد مرکز مبادله ارز و طلا و اصلاح سامانه نیما که همچنان در حال تکمیل است، منجر به افزایش ثبات در حوزه ارزی شده است. بررسی آمارهای نرخ ارز غیررسمی نشان می‌دهد از روز شروع به فعالیت دولت سیزدهم تا ۲۸ تیر ۱۴۰۲، رشد قیمت دلار در بازار غیررسمی ۱۳۳ درصد بوده (از ۲۵ هزار و ۷۵۰ تومان در تاریخ ۱۲ مرداد ۱۴۰۰ تا ۵۷ هزار و ۲۲۰ تومان در تاریخ ۲۸ تیر ۱۴۰۲) که این رقم

نرخ ارز یکی از مهم‌ترین متغیرهای اقتصاد کلان محسوب می‌شود که بر بسیاری از متغیرهای دیگر اقتصاد تأثیرگذار است. با تشدید تحریم‌های بین‌المللی و محدودیت در نقل و انتقال منابع ارزی، مدیریت بازار ارز اهمیت مضاعفی یافته است. اقدامات مهمی که طی سه سال اخیر در زمینه بهبود صادرات و افزایش دسترسی به درآمدهای ارزی صورت گرفت و نیز اصلاحات نهادی در مدیریت بازار

نرخ ارز یکی از مهم‌ترین متغیرهای اقتصاد کلان محسوب می‌شود که بر بسیاری از متغیرهای دیگر اقتصاد تأثیرگذار است. با تشدید تحریم‌های بین‌المللی و محدودیت در نقل و انتقال منابع ارزی، مدیریت بازار ارز اهمیت مضاعفی یافته است. اقدامات مهمی که طی سه سال اخیر در زمینه بهبود صادرات و افزایش دسترسی به درآمدهای ارزی صورت گرفت و نیز اصلاحات نهادی در مدیریت بازار

رشد تأمین ارز بخش‌های مختلف کشور طی سال‌های ۱۴۰۰-۱۴۰۳ (میلیون دلار)

شرح	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۳ (۲۳ تیرماه)
وزارت صنعت، معدن و تجارت	۳۶,۸۱۵	۴۱,۹۹۲	۴۵,۲۱۴	۱۲,۲۴۶
وزارت جهاد کشاورزی	۱۲,۷۸۵	۱۵,۴۰۷	۱۵,۳۲۸	۴,۹۷۳
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	۵,۵۸۱	۳,۴۰۰	۴,۳۹۵	۱,۳۴۷
سایر	۱,۶۳۶	۴,۳۸۲	۳,۳۹۲	۱,۰۲۸
جمع کل تأمین ارز	۵۶,۸۱۸	۶۵,۲۳۱	۶۸,۳۲۹	۱۹,۷۹۴
درصد تغییر نسبت به دوره مشابه سال قبل (درصد)	۵۶,۳	۱۴,۸	۶,۴	۱,۰

افزایش سرمایه در بانک‌های تحت مدیریت دولت

یکی از اقدامات چشمگیر دولت سیزدهم، بهبود وضعیت سرمایه بانک‌های دولتی و خصوصی شده بود. مجموع افزایش سرمایه در بانک‌های تحت مدیریت دولت طی هشت سال دولت یازدهم و دوازدهم، ۲۰۱ هزار میلیارد تومان بود و ۹۴ درصد از این مبلغ، از محل تجدید ارزیابی دارایی‌ها انجام شد. اما دولت سیزدهم طی حدود سه سال، رقمی معادل ۲۷۵ هزار میلیارد تومان افزایش سرمایه در بانک‌های دولتی و خصوصی شده صورت داد که تنها حدود ۱۵ درصد از این مبلغ (معادل ۴۲ هزار میلیارد تومان)، از محل تجدید ارزیابی دارایی‌ها بوده است.

کسری بودجه و استقراض

با یک سیر صعودی شدید، به ۳۵ درصد در سال ۱۳۹۹ افزایش یافته است. این امر که نشانگر بی‌مالتی در حفظ پایداری بدهی‌های دولت است، بالطبع نظام بودجه‌ریزی دولت در سال‌های بعد را از منظر بازپرداخت اصل و فرع این اوراق با فشار جدی مواجه می‌نمود. در سال‌های دولت سیزدهم (۱۴۰۰-۱۴۰۲) با توجه به اهتمام دولت بر تأمین مالی از محل درآمدهای پایدار، در عین ضرورت استفاده از انتشار اوراق مالی، سهم انتشار اوراق مالی از منابع بودجه، از ۳۵ درصد سال ۱۳۹۹ به طور متوسط به حدود ۱۵ درصد در طول دوره تصدی دولت سیزدهم کاهش داده شد.

در ارتقای انضباط مالی و بودجه‌ای و اتکا به منابع پایدار غیر تومری در تأمین مالی هزینه‌های جاری می‌باشد. یکی از روش‌های تأمین مالی ناپایدار دولت‌ها، انتشار اوراق مالی (استقراض) است. هرچند اصل استقراض دولت، دارای کارکرد اقتصاد کلان مفید است، اما رعایت حدود و ضوابط مالی در این موضوع ضروری است. بررسی عملکرد تأمین مالی بودجه از محل انتشار اوراق مالی اسلامی دولتی حاکی از آن است که نسبت فروش اوراق به کل منابع بودجه عمومی، در سال‌های پایانی دولت دوازدهم، از ۱۳ درصد در سال ۱۳۹۷

طی سال‌های ۹۶ تا ۹۹ یعنی در کل دولت دوازدهم، به طور پیوسته، نسبت کسری تراز عملیاتی به هزینه‌های جاری افزایش یافته است که نشانگر عدم اهتمام دولت به برنامه‌ریزی مالی و مدیریت پایدار بودجه است. با روی کار آمدن دولت سیزدهم و علیرغم تداوم تحریم‌ها، اما با اتکا بر روزنایی نظام تأمین مالی و بویژه با تأکید بر درآمدهای مالیاتی و با اجرای اصلاحات ساختاری بودجه بویژه از منظر پیشبرد نظام حساب واحد خزانه و پرداخت به ذینفع نهایی، این نسبت به ۳۵ درصد در سال ۱۴۰۲ کاهش یافت که بیانگر اهتمام دولت

کسری تراز عملیاتی میزان ناترازی بین درآمدهای عمومی و هزینه‌های جاری را نشان می‌دهد و نسبت آن به هزینه‌های جاری بیانگر آن است که چه میزان از اعتبارات جاری با کسری منابع مواجه می‌باشد. به عبارت دیگر هر چقدر این نسبت کمتر باشد به این مفهوم است که دولت اهتمام بیشتری در تأمین هزینه‌های جاری از محل درآمدهای پایدار مالیاتی داشته و فشار کمتری برای تأمین کسری و ناترازی بودجه بر منابع تومری از جمله فشار بر منابع بانک‌ها و با استقراض از منابع صندوق توسعه ملی و... وارد نموده است. همچنانکه در نمودار فوق مشاهده می‌گردد

سرمایه‌گذاری خارجی

آمار سرمایه‌گذاری خارجی کشور نشان می‌دهد که در سال‌های برجام، اوج تحقق جذب سرمایه‌گذاری خارجی مربوط به سال ۱۳۹۶-۱۳۹۷ حدود ۲۶۳۱ میلیون دلار بوده است. اما متعاقب خروج آمریکا از برجام، دچار افت شدید شد و روند صعودی کندی را ادامه داد. از ابتدای دولت سیزدهم، روند جذب سرمایه‌گذاری خارجی با رویکردی متفاوت و با توسعه تعاملات راهبردی با شرکای منطقه‌ای پیگیری شد و سرعت بیشتری یافت به گونه‌ای که در سال ۱۴۰۲ بدون معطل ماندن برای احیای توافق با آمریکا، به حدود ۵۵۳۱ میلیون دلار رسید که بیشترین میزان طی سال‌های اخیر می‌باشد.

تأمین مالی خرد

نمودار زیر نشانگر افزایش سهم خانوار از کل تسهیلات پرداختی بانک‌ها است که به معنی بهبود تأمین مالی خرد تلقی می‌شود. با اقدامات صورت گرفته در زمینه مدیریت تسهیلات قرض‌الحسنه ازدواج و اشتغال بانک‌ها و همچنین توسعه بانکداری قرض‌الحسنه در دولت سیزدهم، سهم مصرف‌کننده نهایی خانوار از کل تسهیلات پرداختی طی روند افزایشی از ۱۳٫۳ درصد در سال ۱۴۰۰ به ۱۸٫۳ درصد در ۱۴۰۲ رسیده است.

